

VÅR VISJON

Sandgotna skole, et trygt sted å være, et godt sted å lære

VÅRT LÆRINGSSYN

Kunnskap bygges individuelt og sammen med andre

Delmål

- Vi vil at elevene som allerede er funksjonelle lesere eller blir det i løpet av ungdomsskolen, skal bli strategiske lesere
- Vi vil at elevene skal lære å orientere seg i fagtekster, og kunne trekke ut relevant informasjon
- Vi ønsker å inspirere elevene til å lese for lesegledens skyld (oppdage, individuelle leseopplevelser, høytlesing)
- Vi vil at elevene skal være i stand til å vurdere kilder kritisk

Funksjonell leser

Kjennetegn på en funksjonell leser:

- ✓ Vet hvorfor han leser, orienterer seg i teksten, velger leseforståelse og forståelsesstrategi og vurderer måloppnåelse (mål)
- ✓ Synliggjør egne forkunnskaper, bruker dem aktivt som støtte under lesing, vurderer/justerer egne antagelser (førforståelse)
- ✓ Avkoder bokstav, bokstavsekvenser, ord, tegn, avsnitt, sjanger (koding)
- ✓ Ser etter ukjente ord, lærer og bruker dem (ordforråd)
- ✓ Strukturerer, stiller spørsmål, gjengir, gjensker og vurderer tekst (leseforståelse)
- ✓ Reflekterer over egen forståelse og over egne strategivalg (metakognisjon)

Strategisk leser

Kjennetegn på en strategisk leser:

- ✓ Er en funksjonell leser
- ✓ Kan bruke sin referanseramme bevisst i forhold til nye tekster
- ✓ Gjør bevisste valg i bruk av lesestrategier i lys av formål med lesingen sin
- ✓ Kan forklare sine valg
- ✓ Kan metakommunisere rundt egen lesing

Lesing ved Sandgotna skole

Leselos er et observasjonsverktøy som skal støtte elevenes leseutvikling, og fungere som sjekkliste for undervisningsplanlegging.

De seks sentrale begrepene i Lesing på Sandgotna:

MÅLRETTING: Eleven må være klar over formålet med lesingen

FØRFORSTÅELSE: Eleven må aktivisere sine forkunnskaper før lesing

KODING: Eleven må kunne identifisere tekstens elementer og lese med flyt

ORDFORRÅD: Eleven må vite hvordan en kan bruke hjelpemidler for å lære nye ord og begreper.

LESEFORSTÅELSE: Elevene må kunne bruke ulike strategier for å forstå tekstens innhold

METAKOGNISJON: Eleven må reflektere over egen leseforståelse.

Alle lærere er leselærere, og bruker observasjonsskjemaet til å kartlegge elevenes kompetanse. Elever som ikke mestrer de seks punktene får ekstra tett oppfølging.

Ved lesing i undervisningen, skal lærer alltid:

1. Gi spesifikke leseoppdrag
2. Skape forventninger til teksten
3. Skape forståelse for teksten

Elever og foreldre får innføring i læringsstrategiene vi benytter oss av på Sandgotna. Disse skal presenteres for foreldre på første foreldremøte i 8. klasse. Plakater med lesestrategier skal henge på alle klasserom.

Leseopplæring

8. trinn

På 8.trinn jobber vi med å få oversikt over læringsstrategier. Elevene kjenner allerede enkle læringsstrategier som BISON og VØ(S)L fra barneskolen, på Sandgotna viderefører vi disse og innfører flere læringsstrategier. Vi jobber også parallelt med å øve inn nye begreper i emnene.

Vi vil at elevene skal lære å lese for å hente ut mening. De må ha klare leseoppdrag i forkant av tekstlesing, slik at lesingen blir meningsfull. Leseundervisningen skal være lærerstyrt på 8.trinn, for å sikre at læringsstrategier blir innøvd.

Ansvar for innlæring av læringsstrategier vil vi plassere på fag:

- BISON (samf)
- VØSL (nat)
- Tankekart (RLE+ digitalt i norsk)
- Venndiagram (matte)
- Ordkort (fr.spr/eng)
- Nøkkelord (eng, samf)
- Nærlese, letelese (RLE)
- NB! Kulturspesifikke ord (gr.no)
- Opplæring i bruk av Tekstpilot
- Tidslinje (kunst og håndverk)

For å fremme leselyst vil vi på Sandgotna legge inn lestid for elevene. Lærerne på 8.trinn skal ha regelmessig høytlesning i timene. Leseopplæring omfatter også samlesing og høytlesing.

Kartlegging av mindre

funksjonelle lesere: Elever som scorer lavt på nasjonale prøver eller ih.t. Leselos sine kriterier, skal henvises til Logostesting + videre testing i løpet av høsten. Se Tiltaksplan for elever med lese- og skrivevansker.

Biblioteket vil vi bruke til lesegrupper, også med lesebrett/ e-bøker. Vi vil at elevene skal låne bøker, lage bokpresentasjoner som kan henge på biblioteket og inspirere nye lesere. Biblioteket skal ha lettleste bøker, og lydbøker.

Leseopplæring

9. trinn

På 9.trinn trener vi på organiseringsstrategier. Vi vil ha aktive lesere som gjør bevisste valg under lesing. Vi vil at elevene skal endre lesestrategi etter behov, og trene på dette.

Ansvar for innlæring av læringsstrategier vil vi plassere på fag:

- ✓ Årsak-virkning (samf)
- ✓ Sjangerdiagram (norsk)
- ✓ Tokolonnenotat (matte)
- ✓ Tidslinje (RLE)
- ✓ Strukturert tankekart (norsk)
- ✓ Sammendrag (RLE)
- ✓ Creaza (eng)
- ✓ Power Point (nat)

For å fremme leselyst vil vi

fortsette med å sette av tid til lesing. Vi ønsker at elevene skal få sjanse til å oppleve et forfatterbesøk, og at det skal arrangeres leseaksjon.

Vurdering/kartlegging

- ✓ Leselos
- ✓ Nasjonale prøver
- ✓ Lese høyt inn på Its Learning, sammenlikne
- ✓ Kildekritikk (egenvurdering)

Biblioteket lager utstillinger og henter ut bøker i forskjellige emner det undervises i på trinnet. Digitale plakater som fremmer leselyst.

Leseopplæring

10. trinn

På 10. trinn er målet metakognitive lesere. Vi ønsker at elevene skal reflektere, være kildekritisk, trekke slutninger og finne sammenhenger selv. Vi trener elevene på å finne ut hvor de skal finne relevant informasjon. Elevene skal være orienterte om hva som skjer i verden.

Læringsstrategier på 10.trinn vil vi ikke feste til fag. Vi vil at elevene skal være metakognitive og selv velge hvordan de lærer best. Det vil nok være behov for at lærere fremdeles modellerer strukturerte tankekart digitalt (f.eks. Prezi eller Mindomo i Creaza), og årsak-virkning-sammenhenger. Elevene skal få trening i å være kildekritiske i alle fag.

For å fremme leselyst vil vi fremdeles ha en fast lesetime i uken. Lekser skal ha leseoppdrag etter prinsippene fra Leselos. Elevene skal inspireres til å lese nyheter (på f.eks. Klartale.no). Tekstpilot for elever som har behov.

Vurdering / kartlegging

- ✓ Leselos
- ✓ Lese høyt inn på digital plattform for deling og veiledning
- ✓ Kildekritikk (egenvurdering)

Biblioteket har klassesett med bøker av ulik vanskelighetsgrad og tema.

Bibliotekaren tilrettelegger for lesing.

Leseopplæring Gruppene og Flerspråklige

Gruppene

I gruppene er nivåforskjellene på leseferdighetene store. Arbeidet med å gjøre elevene til funksjonell lesere må starte der den enkelte elev er. Noen trenger grunnleggende lesetrening, mens andre kan jobbe med alle eller noen av de samme lesestrategiene som innføres på sitt trinn.

Læringsstrategier

- ✓ BISON
- ✓ VØSL
- ✓ Venndiagram
- ✓ TEACH-metodikk
- ✓ Ordkort/forklaringer
- ✓ Tankekart
- ✓ Spørsmål til tekst

- ✓ Visuell støtte

Leselyst

- ✓ bokpresentasjon
- ✓ Korlesing
- ✓ Høytlesing

Vurdering/kartlegging

- ✓ Leselos
- ✓ Aski Raski
- ✓ Logos
- ✓ Språk 6-16
- ✓ Ordkjedeprøven

Flerspråklige elever

Flerspråklige elever som kommer til Norge i skolealder har et annet utgangspunkt enn den etnisk norske eleven. Det er viktig å vite hvilke leseferdigheter den enkelte har både på sitt morsmål, og i norsk.

For at eleven skal utvikle gode leseferdigheter i norsk må vi jobbe med ordforrådet. Et godt ordforråd er viktig for å lese tekster.

Gjennom timer i morsmål og grunnleggende norsk jobber eleven med de ulike lesestrategiene parallelt med det som det jobbes med i klassen.

Observasjon og kartlegging i 8.,9. og 10. trinn

Hva må observeres/kartlegges?

- ✓ Ordavkoding
- ✓ Leseforståelse (ut av teksten spørsmål)
- ✓ Lesetempo
- ✓ Lesestrategier i møte med ulike typer tekst (sammensatte tekster, fag- og skjønnlitterære tekster, skjema, matematiske framstillinger, oppskrifter, bruksanvisninger o.l.)

Forslag til observasjons- og kartleggingsmaterieil:

- ✓ Nasjonale prøver
- ✓ Leselos
- ✓ Carlstén lesetest
- ✓ Logos

Arbeidsplaner på Sandgotna

Alle klassene på Sandgotna skole har arbeidsplaner bygget på felles mal. Alle planene inneholder leselekser med leseoppdrag.

For å øke elevenes bevissthet om egen lesing er det viktig at leseleksene har form av et leseoppdrag, som krever at elevene før lesingen vet hva de skal se etter når de leser. Oppdraget må være slik at elevene aktivt må gå inn i teksten, bearbeide og arbeide med det de finner der.

Leseoppdragene må videre varieres slik at det ikke blir ren rutine å løse oppdragene. Leseoppdragene skal også bidra til å gjøre elevene kjent med de ulike lesestrategiene, slik at elevene i løpet av ungdomsskoletiden skal bli bedre i stand til å velge riktig strategi i forhold til formålet med lesingen.

Lesing i Kunnskapsløftet

Å *kunne lese* i **samfunnsfag** inneber å setje seg inn i, granske, tolke og reflektere over faglege tekstar og skjønnlitteratur med stigande vanskegrad for å oppleve kontakt med andre tider, stader og menneske. Å kunne lese vil samtidig seie å behandle og bruke variert informasjon frå bilete, film, teikningar, grafar, tabellar, globus og kart. For å forstå og delta aktivt i samfunnet ein lever i, er det òg nødvendig å kunne lese og samle informasjon frå oppslagsverk, aviser og Internett og vurdere dette kritisk.

Å *kunne lese* i **engelsk** er en del av den praktiske språkkompetansen og innebærer at en kan lese med forståelse, utforske og reflektere over stadig mer krevende tekster og slik skaffe seg innsikt på tvers av kulturer og fagfelt. Å utvikle leseferdighet på engelsk vil også bidra til å styrke leseferdigheten generelt.

Å *kunne lese* i **naturfag** dreier seg om å samle informasjon, tolke og reflektere over innholdet i naturfaglige tekster, brosjyrer, aviser, bøker og på Internett. Lesing i naturfag innebærer også lesing av bruksanvisninger, oppskrifter, tabeller, ulike diagrammer og symboler.

Å kunne lese i **RLE** innebærer å oppleve og forstå tekster. Lesing brukes for å innhente informasjon, tolke, reflektere over og forholde seg saklig og analytisk til fortellinger og fagstoff i så vel tradisjonell som multimedial formidlingsform.

Å kunne lese i **norsk** er en grunnleggende ferdighet som norskfaget tar et særskilt ansvar for gjennom den første leseopplæringen og den videre leseopplæringen som foregår gjennom hele det 13-årige løpet. Lesing er både en ferdighet og en kulturell kompetanse. Å kunne lese omfatter både å kunne finne informasjon i ulike tekster, å lære fag og å oppleve og forstå resonnementer og framstillinger i et bredt spekter av tekstformer. Lesing er avhengig av kulturforståelse, og samtidig utvikler lesing kulturforståelse. Gjennom lesing får elevene del i tekstkulturen, og kan utvikle evnen til å tolke og forstå ulike tekster. Dermed får de erfaringer som gir mulighet for læring og opplevelse og for å forstå seg selv og kunne være deltaker i samfunnet.

Å kunne lese i **matematikk** inneber å tolke og dra nytte av tekstar med matematisk innhold og med innhold frå daglegliv og yrkesliv. Slike tekstar kan innehalde matematiske uttrykk, diagram, tabellar, symbol, formalar og logiske resonnement. Å kunne bruke digitale verktøy i matematikk handlar om å bruke slike verktøy til spel, utforsking, visualisering og publisering. Det handlar òg om å kjenne til, bruke og vurdere digitale hjelpemiddel til problemløysing, simulering og modellering. I tillegg er det viktig å finne informasjon, analysere, behandle og presentere data med høvelege hjelpemiddel, og vere kritisk til kjelder, analysar og resultat.

Å kunne lese i **kroppøving** handlar om å kunne hente, tolke og forstå informasjon frå fagspesifikke tekstar. Det gjev grunnlag for å vurdere viktige sider ved arbeidet i faget. Det handlar òg om å tolke kart og forstå symbol.

Å kunne lese i **mat og helse** inneber å granske, tolke og reflektere over faglege tekstar med stigande vanskegrad. Det handlar om å kunne samle, samanlikne og systematisere informasjon frå oppskrifter, bruksrettleingar, varemerking, reklame, informasjonsmateriell og andre sakprosaetekstar, og vurdere dette kritisk ut frå føremålet med faget.

Å kunne lese i **musikk** dreier seg om å kunne tolke og forstå ulike musikalske uttrykk, symboler, tegn og former for notasjon. Evne til å konsentrere seg over tid er en viktig forutsetning for lesing. Gjennom lytting, musisering og tolkning av musikalske uttrykk og symboler gir musikkfaget viktige bidrag til dette. Lesing av tekster vil være av betydning som grunnlag både for ens egen komponering og som en kilde til refleksjon.

Å kunne lese i **kunst og håndverk** dreier seg blant annet om å kunne tolke tegn og symboler og om å få inspirasjon til skapende arbeid. Visuell kommunikasjon gjennomsyrrer faget og bidrar til utvikling av tekstforståelse. For å nyttiggjøre seg informasjon og unngå å bli lurt av visuell retorikk er det viktig å kunne lese og forstå ulike tekstuttrykk. Tolkning av diagrammer og andre visuelle representasjoner, som for eksempel bruksanvisninger og arkitekttegninger, danner grunnlag for viktige beslutninger.

Kjennetegn på en funksjonell leser etter 10. trinn

- ✓ Eleven søker leseopplevelser og leser for både hygge og nytte.
- ✓ Eleven skal kunne lese for å ivareta sine egne personlige behov.
- ✓ Eleven skal kunne lese for å lære å utvikle seg i samsvar med egne mål. Han skal kunne lese for å fungere i samfunnet og for å fylle kravene i ulike hverdagssituasjoner.
- ✓ En leser etter 10. trinn leser tekster med forståelse og flyt.
- ✓ Eleven skal kunne tolke og forstå ulike musikalske uttrykk, symboler, tegn.
- ✓ Han kan lese og forstå tekster som er skrevet på bokmål, nynorsk, dansk og svensk.
- ✓ En leser etter 10. trinn er i stand til å velge ulike lesestrategier som gir det beste læringsutbytte.
- ✓ En leser etter 10. trinn skal være en kritisk og selvstendig leser og være i stand til å vurdere kildenes pålitelighet. Han vurderer teksten kritisk eller kommer med hypoteser på bakgrunn av egen kunnskap.
- ✓ Eleven skal kunne lokalisere og kombinere flere ulike, og ofte implisitte og godt skjulte, informasjonselementer i en tekst. Noen av disse elementene kan gjerne befinne seg utenfor hoveddelen av teksten. Leseren skal kunne vurdere hvilke elementer som er relevante for den aktuelle oppgaven og skille sterkt konkurrerende informasjon fra informasjon som er relevant for oppgaven.
- ✓ Leseren forstår betydningen av avansert språkbruk og viser fullstendig og detaljert forståelse av en tekst.
- ✓ En leser skal kunne granske, tolke og reflektere over faglige fremstillinger/tekster.
- ✓ Eleven skal ha befestet og videreutviklet alle ferdigheter beskrevet på tidligere trinn.